

| 2

andr. Haberl)

Christianum tu dicis?
edam meam. Possum
e crucem.

nfirmare?

quidem etiam docu-
e submissa): Dudum
ndam, quem quidem
tianum, sed nomine
te careat, careat mo-
dignoscas illico. Eum
rus, per hunc ad cru-

ne, tuam sagacitatem.
eris commodo! (*Sub-*
r remunerabitur! Me
ere adolescentes, qui
ristianis adiuvent.
hero? (*Porrigit litte-*
Semper fer tecum!
s quicunque suspi-
hendere, licebit no-
scere, quantum tibi
ipsa nocte impera-
fer! Omnibus fixum
ois, ne intereat. Quod
niendi sit copia etiam
e!

pater, converturum,
die.

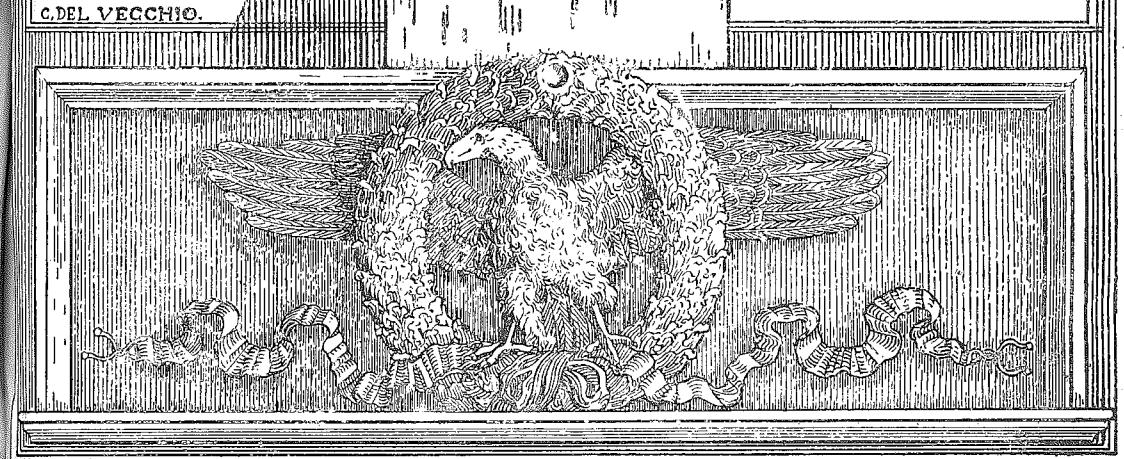
hodie tende insidias!
iculi plena. (*Abit*).

enit ulciscendi! Non
nae bestiae sangu-
sanguinem tuum, sci-
mulator! Per me Chri-
us et suo liceat arbi-
ecror, nec conquie-
ctus meos palpitans
sum video; ultionem

ALMA ROMA

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina coloquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus** et **Francisculi prandium**, Milesiae fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegumento solut. lib. 5; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Singulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXIV, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 250 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 500, pro exteris gentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

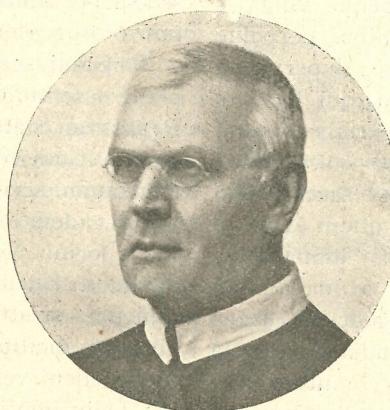
LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12, $\frac{1}{2}$; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Helvetia franc. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 20 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

FRANCISCUS XAVERIUS REUSS

Honoris et obsequii tributum, quod Francisco Xaverio Reuss nos hodie solutos ediximus, tristi nimis, sed libenti animo damus; non enim aliter nos quodammodo expedire possumus ab iis officiis, quibus ille nos et qualecumque hoc est opus nostrum sibi arctissime devinxerat.

Nonne is animos nostros labantes impulit ut grave onus fidenter susciperemus? Nonne id fecimus, quum is consilium et auxilium promisit, nunquam nobis non defutura? Quae quidem talia fuere, ut singulos *Almae Romae* fasciculos a prima ad postremam paginam accuratissime, prius quam vulgo ederentur, percurreret, non unos typorum errores forte delapsos corrigens, sed quae ratione quavis dubia, obscura, involuta, incompta apparerent, summo cum studio adnotans, emendans.

Quid autem de eius modestia, morum simplicitate, animi summa demissione dicamus?

Nunquam in tot consuetudinis annis, quae nobiscum intercessit, factum est, ut quum carmen aliquod confecisset, antequam alicui traderet, non nobis monstraverit, legerit mentemque nostram et iudicium exploraverit. Magister a discipulis sententiam quaerebat! Eamque tam sincere, candide, simpliciter quaerebat, ut non semel ipsi nos interrogaveri-

mus, an ingenuus adulescens coram nobis esset, non doctissimus senex; eoque magis id nos rogabamus, quum, in familiaribus colloquiis eum narrantem audiebamus primorum annorum, quos in suis montibus transegit, gesta; pueriles nempe calliditates et ludificatio- nes.

Natus enim erat Bergheim, in oppido Alsatinæ regionis, quam teneris deinde carminibus cecinit, an. MDCCXLII; Alfonsi de Ligorio, Patris legiferi, regulam Congregationis Sanctissimi Redemptoris quum cognovisset, ab eius spiritu tractus, atque non minus exemplo sodalium eiusdem Congregationis, quos in patria sacri Evangelii praecones audiebat, eam amplecti decrevit, in eamque est cooptatus anno MDCCCLIX, quum humanitatis studia iam egisset. Tum ad humanarum et divinarum rerum scientiam sese applicuit; identidem in linguarum praecipuorum populorum cognitionem, in quibus tantus progressus fecit, ut non solum eas facile loqueretur, sed etiam diserte scriberet, in iisque versus componeret. Sed maxime a latino sermone, a latinis poëtis noster alliciebatur, quos ita sibi suos fecit, ut latinorum verborum omnium numeros et modos in succum et sanguinem in se convertisse dixeris.

Hae peculiares Francisci dotes, ac potissimum mirabilis minimeque vulgaris illa virtus pluribus sermonibus perpolite scribendi atque ornatissime, Superiorum ante oculos eum posuerunt, qui Romam advocarunt ut adesset a secretis Maximi Sodalitatis Rectoris, anno MDCCCLXVIII, quum iam duos annos ad sacerdotium fuissest promotus. In Urbe quum esset, in hac veteris ac recentioris humanitatis alma sede, vel inter officii ardua ac diuturna munera, quae ad mortem usque peregit, sacra et profana studia sibi dilecta intentius colere coepit, nec tantum sibi, sed sodalibus suis, quibus, sollertia ac patientia summa, bibliothecam comparavit, quae etiam eius nomen posteritati tradet.

« Etiam » diximus; nam Francisci Xaverii Reuss nomen in latinarum recentiorum litterarum historia summa cum laude manebit.

Eius scripta argumenti varietate distinguuntur, quibus varietas metrorum op-

portuno iudicio respondit. Eius stropha alcaica, - ut Marci Galdi verbis utamur,¹ elatior sublimiorque, elatiora ac sublimiora convertit argumenta; sapphica sensus animi motusque per dulces et ea quae caritatis sunt, callidissima interpres, effert; distichon quamcumque rem, quemcumque eventum, vel levem vel insignem, optime describit; hymnus, per brevi forma conclusus, martyres et heroës religionis nostrae sanctissime extollit. In qua varietate metrorum quum omnia cum re proposita convenienter congruant, electa invenies verba, suaves imagines, comparationes idoneas, sermonem purissimum. Quin etiam ea est simplicitas versus, ea facilitas et prope dixerim effusio, ut nihil quaesiti, nihil simulati vel putidi redoleat; legentes vero, numerorum capti simplicitate, desinentia verba sive exitum uniuscuiusque strophae fere occupant et interiorem concentum percipiunt. Quod est vere poësis: quippe quae non aures offendat, non mentis sive intelligentiae intentionem requirat, sed sponte animum alloquatur, eumque totum obstupescensem devinciat.

Ita Galdius; qui demum concludit (eique plane assentimur): Non ego dubitaverim Reuss cum Statio lyrico quodammodo conferre... Cum eo enim habet communem felicitatem scribendi versus; artem variandi eadem argumenta, eandemque rem novis formis vestiendi; peritiam vitandi difficiles abstrusasque sententias et verba difficilia: in utroque eadem ingenii celeritas et facilitas, eadem animi inflamatio, idem verborum eligendorum cultus. Quin imo in nonnullas phrases congruunt.

Atque tamen huiusmodi poëta in tenebris latuisset, nisi latinus noster commen-
tarius, Vox URBIS prius, nunc autem ALMA ROMA, in eum doctorum hominum inten-

¹ Cfr. *Alma Roma*, mens. Sept. MCMXXII.

tiones cogitationesque allexisset. Noster enim tum quum commentarius ille edi coepit, tantum Alfonsi de Ligorio, Legiferi Instituti sui Satoris, italicas cantinuculas in latinam linguam metrice converterat, idque in Sodalium suorum commodum, a quorum familia non excesserant; ex commercio autem nostro profecta est felicissima illa versio fabularum Ioannis La Fontaine, quas in volumen collegit anno MCMV; et series illa carminum, quae invenitur in voluminibus, quibus tituli: *Tentamina poëtica* (an. MCMXI) et *Nova tentamina poëtica* (an. MCMXXII); quorum carminum plura certamini Hoeufftiano Amstelodamensi etiam participarunt, magna laude ornata sunt, ut *Rus Alba-num* (MCMII); *Ad Franciam* (MCMIV); *Hi-rundo Alsatina* (MCMVI); *Excidium Corre-riani* (MCMVII); *Claudia Vestalis* (MCMVIII); *Diluvium* (MCMIX); *Strages Infantium Be-thlehemitarum* (MCMXIII); *Pacis in bello ad-ministri* (MCMXV); *Vivax patriae memo-ria* (MCMXVI); *Pax* (MCMXVI); *Epistola senis ad iuvenem* (MCMXVIII); unum autem, *Mne-mosynon* (an. MCMXIV), aureo numismate honestatum est. Hoc vero numisma, vix recepit, Franciscus Xaverius Reuss Summo Pontifici offerre sategit. Quo quidem actu mihi videtur sacerdos pientissimus sua-visque poëta animum suum et omnis vitae propositum, qualia ea fuerint, sine fuco, graphicè depinxisse!

Vale, deliciae nostrae, nostrumque de-
cūs et ornamentum! Aeternum vivas fe-
lix in Christo, nostri usque memor!

ALMA ROMA.

Sacerdos senex annosi templi minister¹

*Adstruxit veteri templo sua tecta sacerdos.
Is senuit, decies octonis natus ab annis;
octo sed a saeclis stat moles ardua templi.
O veneranda duplex hominis templique vetu-
[stas!]*

*Incurvus graditur demissa fronte sacerdos;
nutat molle genu, male certus saepe labat pes.
Turris item nutat templi, succussa procellis;
vix arcant, corrupta situ, caementa ruinam.
Nec tamen annorum turbat templumque vi-
[rumque
pristica, quae periit florens ac firma iuventus.
Ambobus superest sua princeps gloria: Regnat
imo in corde senis, veterique latescit in ara
fons vitae, Deus: unde viget natura reditque,
post hiemis senium, iuvenilis gratia veris.*

¹ E gallico carmine (*sonnet*) ANATOLII DE SÉGUR latine vertit FRANCISCUS X. REUSS, nobisque paucis ante eius mortem diebus edendum radiderat. De aliis scriptis clarissimi auctoris nondum editis, unum, quod sciamus, superest, poëmatum de latinarum litterarum historia, in quo et ALMA ROMA nostra memoratur. Grati erimus Sodalibus Congregationis Ss̄mi Redemptoris si quum repererint, ad nos misserint per nostras paginas et ipsum vulgandum.

DE ANNIS SANCTIS¹

Annus sanctus tertius.

In memoriam annorum quos Jesus Christus vixit in terris, Urbanus VI, Pont. Max., labente anno tercentesimo et nonagesimo supra millesimum, statuit ut annus sacer celebraretur trigesimo quoque anno. Hac de causa *Bullam* promulgationis sole-

¹ Cfr. fasc. sup.

niter edidit. At, sic Dei ferente voluntate, frustra admodum sibi; quoniam eodem anno diem obiit supremum, omniaque facienda Bonifacio IX, successori, reliquit. Interea seditione Romae coorta, factiosis, ob schisma occidentale, ut narrant historici, rem publicam obtinenteribns, pauciores peregrini ad Urbem accesserunt. Memorable sane ausu, quodque ceteri imitarentur dignissimum, Albertus Estensis patricius Ferrariae Marchio, una cum quadringentis equitibus, humilique peregrinantium habitu cum baculo Romam petuit. Cui, honoris gratia, incredibili laetitia gestiens, iubente Pontifice Maximo, Ordinis Melitensis magister obvius fuit.

Annus sanctus quartus.

Bonifacius X, posse melius reputans religioni inservire, et fessis Italorum animis quietem tandem permittere, ineunte saeculo quadringentesimo, magnam pro populis peccatorum veniam indixit. Verum multas ob causas peregrinantes non multi Romam petierunt. Factiones enim plurimae, quorum nomina erant, nunc *Albae nunc Nigrae*, universam Italianam dilacerabant, eamque ad incitas reducebant. Quod quum ipse Pontifex pertimesceret, sapientia sua disposuit, ut ad limina saltem venirent, ad statutam peccatorum veniam obtinendam.

Rariores Itali adparuerunt; plures e contra Galli, qui, posthabito Clemente VII haud legitimo Pontifice, Romam contenderunt, ut in gratiam Pontificis redirent, omnemque poenarum remissionem asseruerentur.

Intervit attamen Ducius Corsini florentinus, sancti Andree atavus, et Ioannes Dominicanus, qui postea caelestium honores promeruit.

Annus sanctus quintus.

Erat annus christianus millesimus quadrigentesimus tertius et vigesimus, quum Martinus quintus Summus Christiani No-

ninis Pastor renuntiatur; qui pacem Ecclesiae post magnam et turbulentissimam aetatem dare constituit. Ipse primo reluctans, precibus atque obtestationibus Cardinalium perpulsus prolatum sibi sacrum principatum acceperat. Ut res christiana tot malis afflita maximo hoc beneficio recrearetur, quintum annum sanctum indidit. Universa vero Europa improbis calamitatibus bellisque vexata, obstitit quominus longe peregrini Romam accederent.

Annus sanctus sextus.

Anno millesimo quadringentesimo nono et quadragesimo, decimo quarto Kal. Februarias, Nicolaus quintus solemnibus ceraemoniis proximum annum sanctum nuntiavit.

Hunc longe ditissimum fuisse tum ob egregia facinora, tum ob immensum peregrinorum concursum omnes una voce historici concedunt. Ante omnes ipse Pontifex praeestit, qui maximis exornatus virtutibus, poenitentium habitu indutus idemque exalceatus, ab universa Pontificali domo circumdatus atque Cardinalibus, Basilicas ritu religioso lustravit, egenis liberalitate, aegris solatio, calamitosis consilio adfuit atque re adiuvit.

Is quoque fuit peregrinorum numerus, ut, multorum iudicio, qui Bonifacii octavi Iubilaeum honestarunt, longe superaret. Nec infortunia defuerunt.

Referunt enim, quadam die, ad pontem sancti Angeli, quum multi illac transire quaererent, coorta propter multitudinem confusione, se mutuo conculcassem, quorum alios in flumen prolapsos ibi vitam miserime finisse. Et Pontifex maximus, praeter omnium opinionem, pro defunctorum animis sollemnia parentalia iussit, et poenitentibus in ipsis sacris conficiendis morte praereptis eos aequandos statuit. Unus Franciscalium conventus ad *Aram caeli*, illo anno labente, tria milia et octigentos sodales hospitio accepit; in quibus Sanctus

Ioannes a Capistrano, Iacobus a Marca, Petrus Regalatus, et Didacus de Alcalà. Interfuerunt et Beatus Franciscus a Ticino; Philippus ab Aquila; sancta Catherina a Bononia; Rita a Caseia. Insuper princeps Fridericus cum coniuge sua, et Albertus ex Austria, cui Pontifex gladium cum pileo, a se nocte Nativitatis I. Ch. sacratum, offerri iussit.

Annus sanctus septimus.

Paulus II, quo anno Pontificatum suscepit, millesimo quadringentesimo quinto et septuagesimo, sollemniter statuit ut Iubilaeum universum vicesimo quoque quinto anno, in plurimorum commodum celebraretur, et Xyxtus IV eius successor, idem ratum habens, labentem annum appellavit sanctum.

Verum ob acerrima bella, quibus illo tempore Europa dilaceraretur, pauci omnino christiani Romam visere ausi sunt. Adfuerunt e contra complures Principes, quasi sic Deus vellet, ut exiguis peregrinantium numerus a virorum dignitate quodammodo compensaretur.

Re enim vera, convenit Ferdinandus Neapolitanorum rex, qui, antiquorum principum magnitudinem aemulatus, Basilicas Ss. Petri et Pauli pallio aureo donavit; Christianus I Danorum rex, Carola Cypri Regina, Bosnae Regina, Principes Andreas Paleologus Peloponnensium et Leonardus Dalmatiae; et tandem Ioannes Saxoniae dux, et Alphonsus Calabriae. Quot homines, tot series longissimae rerum!

Octavus annus sanctus.

Hic, ob elegantiorum potissimum suae aetatis magnificentiam, omnium annorum sacrorum inter celebriores habitus est.

Alexander enim Sextus, qui et Portarum Sanctarum fuit auctor, ter Iubilaeum universale praeuentari voluit, et tertio, inter magnum tubarum clangorem, populo

romano indixit, ex more qui antiquitus inter Hebraeos positus erat.

(*Ad proximum numerum.*)

IUNIOR.

De latinarum litterarum historia paelectiones¹

IV.

1. *Quid Latinorum cultus et humanitas ex disciplina Etruscorum in rem suam derivaverint – De rebus divinis deque arte divinationis, praesertim de haruspicina.* – 2. *De rebus musicis et arte histrionica et Fescennina.* – 3. *De lingua Tusca apud Latinos, tum quod pertinet ad voces tuscas a Romanis usurpatas, tum quod ad vocabula graeca, quae Romani a Tusco ore audita in patrimonium sermonis sui acceperunt.* – 4. *De arte et artificibus Etruscis apud Romanos. Nonnulla de vestibus.*

1. Si Magnae Graeciae coloni priscis temporibus ad cultum et humanitatem Latinorum contulisse dicendi sunt, at multo maiorem vim in ea re habuerunt Etrusci; quos notum est magnam potentiam non solum in Etruria sed in ea quae post Gallia Cisalpina est appellata, nec non in Latio, et Campania, consecutos esse, quosque ipsi Romae reges suos imposuisse eique dominatos esse, non minus verum est, etiam si alto silentio id a Romanis rerum scriptoribus praeteritum sit. Ceterum etiam reipublicae tempore Etruscarum litterarum notitiam non defuisse Romanis, testis est Livius, qui in IX° libro de bello in Etruscos anno 310 a. Chr. n. a Romanis gesto sermonem habens, et M. Fabium quem-

¹ Cfr. fasc. mens. Decembr. MCMXXIV.

dam memorans Caere educatum, et Etruscis litteris eruditum, linguaeque Etruscae non ignarum, ait: « Habeo auctores vulgo tum Romanos pueros, sicut nunc Graecis, ita Etruscis litteris erudiri solitos ». Non est mirum igitur si humanitatis rivulus quidam dicitur ab Etruria Romam fluxisse.

Ante omnia res divinas et praesertim artem divinatorem iuyat animadvertere. Ait Cicero in I^o de *Divinatione* libro (92): « Etruria de caelo tacta ¹ scientissime animadvertisit, eademque interpretatur quid quibusque ostendatur monstros atque portentis ». Additque quod cum Livio supra laudato congruit: « Quocirca bene apud maiores senatus, tum cum florebat imperium, decrevit ut de principum filiis sex singulis Etruriae populis in disciplinam traderentur, ne ars tanta propter tenacitatem hominum a religionis auctoritate abduceretur ad mercedem atque quaestum ». Praesertim extispicium ab Etruscis inventum esse, testis est vox *haruspicina*, ex *haru* ducta, h. e. apud Etruscos « intestinum ». ² De hac re Cicero, de *Div.* L. 93: « Etrisci... quod religione imbuti studiosius et crebrius hostias immolabant, extorum cognitioni se maxime dediderunt ». Iecoris praesertim fissa (*le fessure*) et fibrae ³ observabantur (Cic., *Div.* I, 166 « Quid fissum in extis, quae fibra valeat accipio, quae causa sit nescio »). — Ceterum omnia portenta et prodigia Etrisci studio-

sissime animadvertebant, interpretandique peritissimi erant. Idem Cicero I. 1. ait: « Quod propter aëris crassitudinem de caelo apud eos multa fiebant, et quod ob eandem causam multa inusitata partim e caelo alia ex terra oriebantur, quaedam etiam ex hominum pecudumve conceptu, portentorum exercitatissimi interpretes existenterunt » ⁴.

Iuvat in mentem revocare, cuinam haruspicinae inventionem Etrusci tribuerent. Idem Cicero in II° *Div.* lib. (50) scribit: « Tages quidam dicitur in agro Tarquinieni, quem terra araretur et sulcus altius esset infossus, exstitisse repente et eum adsatus esse qui arabat. Is autem Tages, ut in libris est Etruscorum, puerili specie dicitur visus, sed senili fuisse prudentia. Eius aspectu quum obstipisset bubulus, clamoremque maiorem cum admiratione edidisset, concursum esse factum, totamque brevi tempore Etruriam in eum locum convenisse, tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia eius verba acceperint litterisque mandaverint; omnem autem orationem fuisse eam quia haruspicinae disciplina contineretur; eam postea crevisse rebus novis cognoscendis et ad eadem illa principia referendis. Haec accepimus ab ipsis, haec scripta conservant, hunc fontem habent disciplinae ». ⁵ Haec omnia igitur aliaque ad res divinas pertinentes ab Etruscis ad Romanos transisse manifestum est. Quid plura? Ipsa *Tpias Capitolina*, i. e. trium deorum, Iovis, Iunonis,

¹ H. e. res fulmine ictas, quas « fulgurata » vocat Seneca Q. N. 2, 21, 2 (*omnibus fulguratis odor fulminis uesti*).

² Falisa lingua *haracna* idem est ac haruspex (cfr. Planta III, 2). Latinae voces ex eadem radice sunt *hira*, intestinum *iejunum* (v. in lexicis), *hillae* (NON, 122: *hillas* intestina veteres esse dixerunt). Confer etiam vocem graecam quae est *χορδή* eodem sensu adhibita, unde latina vox quae est *chorda*, ad musica instrumenta plerumque translata (proprio sensu PTR. 66, 7: In Summo habuimus caseum mollem ex sapa et cocheles singulas et *cordae* frusta et hepatia...).

³ CELS. 4, 11: *iecur in quatuor fibras* (h. e. partes dividitur).

⁴ ARNOB. *Adv. g.* vii, 26: Genetrix et mater superstitionis Etruria.

⁵ Cfr. OVID., *Metam.* XV. 553:

Tyrrhenus aralor...
Fatalem glebam meditis aspexit in arvis
Sponte sua primum nulloque agitante moveri,
Sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis;
Indigenae dixere Tagen, qui primus Etruscum
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Cfr. etiam LUCAN., *Phars.* I-635: *Conditor artis Tages.*

Miuervae coniunctio, ab Etruscorum disciplina originem habuisse pro certo habetur; ¹ certissime simulacrum Iovis Capitolini Tusci artificis, Vulcae Veientis, opus fuit.

2. In aliis rebus etiam apparent quanti momenti Etruscorum humanitas fuerit ad educandos Latinos Romanosque, rebus agrestibus bellicisque deditos ideoque per se rudes et a cultu artium alienos. Et primum omnium in *musica* arte, Phrygiis tibiis modulate canere in morem Romanorum, per Etruscos videtur illatum esse; quod nemini mirum videbitur consideranti Etruscos, ut probabilior de eorum origine fert opinio, ab Asia Minore per Aegaei insulas, Lemnum praesertim, in Italiam immigravisse.

Venio ad artem *histrionum*, quae, ut notum vel lippis et tonsoribus est, Tuscae origini accepta est referenda. Nempe nemini ignota est Livii in VII narratio (2), qua dicitur, occasione pestilentiae anni 363 ante Chr. n., ludos scenicos, rem peregrinam, primum institutos esse: « Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu, ludiones ex Etruria acciti ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Tusco dabant. Imitari deinde eos iuventus, simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus, coopere; nec absoni a voce motus erant. Vernaculis artificibus, quia hister Tusco verbo ludius vocabatur, nomen histrionibus inditum ».

Hanc rem confirmat Valerius Maximus in II. *Memorabilium* (c. 4) scribens: « C. Sulpicio Petico C. Licinio Stolone coss. (i. e. 363 a. Chr. n., ut supra memoravimus) intoleranda vis ortae pestilentiae civitatem nostram a bellicis operibus revocatam domestici atque intestini mali cura adflicherat, iamque plus in exquisito et novo

¹ WISSOWA, *Religion der Römer* p. 361. De Etrusca disciplina vides Thulin in Pauly-Wissowa-Real Encyclopädie, s. v. Etruria.

cultu religionis quam in ullo humano consilio positum opis videbatur. Itaque placandi caelestis numinis gratia, compositis carminibus vacuas aures praebuit, ad id tempus Circensi spectaculo contenta... ». Verum, ut est mos hominum parvula initia pertinaci studio prosequendi, venerabilibus erga Deos verbis iuventus rudi atque incomposito motu corporum, iocabunda gestus adiecit, eaque res ludum ex Etruria arcessendi causam dedit. Cuius decora pernicitas, vetusto ex more Curetum Lydorumque, a quibus Tusci originem traxerunt, novitate grata Romanorum oculos permulxit. Et quia ludius apud eos histrio appellabatur, scaenico nomen histrionis inditum est. »

(Ad proximum numerum).

FELIX RAMORINUS.

DE MAXIMO SACRARUM MISSIONUM CONCURSU ROMAE

Iam igitur Pontifex maximus, Patrum Purpuratorum frequentia stipatus, coram frequentissimo civium advenarumque conventu, sollemnibus caeremoniis est concursum exterarum missionum auspicatus. Eius autem consilium, quod omnibus placuerit, laetatur; iure quidem, nam res ut prae ceteris recentiorum placitis maxime apta semper laudabitur. Itaque Pius XI, successorum suorum moreni sequutus, ad magna semper atque utiliora spectans, nunc laudabilem concursum consilio et re adiuvit, et in praesentiarum magna est pectoris consolatione affectus, quod industria cernit et intelligentiam universorum religiosorum hominum, qui totis viribus et sollerti animorum studio, ad optimum rerum exitum obtinendum, alacres contendunt.

Re enim vera, non in agonem homines hi descendunt ut aliquam sibi gloriolam comparent, utque meliusculus et commodius vitam assequantur, vi ingenii rerumque abundantia gaudeant, vel de mortalibus inventis, ut passim, excellant in novis ad interficiendum excogitatis instrumentis; quae quidem humanam ferociam se se superasse facile profitebuntur.

Longa alia equidem est mens, longe alia Missionariorum contentio. Namque tota christiana sapientia in hoc modo posita est, ut animi lenitate ac suavi alloquio populos ad pietatem excolant in Iesu Christi placitis accipiendis, atque in ipsis fortiter perficiendis stabiles permaneant. Et non armis proeliantur, non violentia; sed una animis persuasione atque vi caritatis.

Olim erat Romanis decus atque fortitudinis signum, si hostes ad internicionem redigerent, et in ruinam populos impellebant. *Ubi solitudinem fecerunt, ibi pacem adpellant*, de Romanis vulgo effutiebatur. Christiani, e contrario, vitam populis adferre praedicabant, et Iesu Christi sapientiam ad pacem, ad vitae iucunditatem et in terris suis alumnis pollicebantur.

Atque primi Missionarii, Apostoli scilicet, ex Oriente profecti, et divino instinctu afflati per universum terrarum orbem doctrinam christianam attulerunt, qua re principem locum obtinet Palæstina, unde pervenit et salus ad omnes populos. Quae cum Urbem pervasit, in Romanam subito conversa, hinc in omnes late gentes beneficium affudit; et paucis labentibus annis religione tenuit, quotquot Romani armis primum usurpaverant.

**

Hic locus ipse, rerum conditio et tempus me monet, ut

*Magnanimos duces totiusque ordine gentis
Mores et studia, et populos, et prælia dicam.
Sed copiosa rerum multitudo ad brevitatem impellit.*

Inter Missionarios ponendum esse Sanctum Petrum eumdemque principem vocandum, nemo sane dubitaverit.

Propterea prior hic est Romae cum Paulo meritoque magister advocatus, qui a Domino ipso missus ad Urbem venit, quem esset adhuc regina mundi, aliasque in omnem terrarum orbem missionarios mittere coepit. Atque adeo Roma, iam imperii caput, novarum rerum divinitus facta est pulcherrima magistra, et imperium terris vereque animos aequavit Olympo. Hinc enim, post aliquot annos, Gregorius Magnus, vestigiis Petri insistens, qui Anglos ad religionem erudirent misit, qui Germanos et Batavos, ita ut brevi Pontifex Maximus super et Garamantes et Indos imperium protulerit.

Haec omnia, mirum in modum et graphicè, per diversa loca, sed per annorum seriem, viator nunc Romae, in ipsis Vaticanicis aedibus, perspicit. Sic tibi est prior obvia Asia, mox Europa, deinde Africa, America demum; quae, cum universis locorum divitiis, hominumque cultu, omnium fere regionum cultum referunt. Omnia tamquam tabula, recentiorum more, luce depicta, tibi apparent; quae primum erant, qua mox atque nunc, novis sed institutis moribusque exornata. Quae sane laeta rerum hominumque in melius mutatio!

Et quoniam Missionarii per diversa tempora alii alias exceperunt; sic per ordinem nunc Franciscales adsunt, qui in extrema media aetate, quam vocant, exorti, omnium Missionariorum veluti ductores existierunt; et Mercedarii et Jesuitæ aliisque nominibus producuntur, ad eadem usque spectantes, ut homines ad pietatem atque ad mansuetiores mores perducantur.

Hic atque illic ad invisentium cultum atque hilaritatem adsunt et instrumenta, quibus illae gentes agriculturam colant, ut vitam miserime actent; adsunt et recentiora, et illa denique, quae ad ornamentum tantummodo spectant. Est ibi pro-

pemodium universalis generis humani historia. Quam vere, quam apte dices:

Sunt hic etiam sua præmia laudi!

Sunt lacrimæ rerum et mentem mortalia tangunt!

Quot enim Missionarii vitam laboriosam inter exquisitissima Barbarorum tormenta feliciter finiverunt! Quot et ignoti in immensis illis regionibus inter ignotos ocubuerunt!

Ut olim Julius Caesar commentarios rerum suarum scripsit, sic, et meliore equidem alite, Missionarii, identidem, senio confecti, uti milites nobili rude donati, res a se gestas edixerunt, quae nunc religiosorum labores atque industriam portendunt, nunc et populorum ingenium perfecto opere ac diligentia evulgant. Nec equidem obiter atque temere, sed quod diu viderunt ac tractarunt absque invidia ac devota veritate exponunt. Et quanta saepe laudabili simplicitate et suos errores narrant et prima in rebus tentamina!

Quis enim ad diligentiam adsurgere tentabit Cardinalis Massaia, qui patrum memoria, ad Gallas Etiopiae populos redimendos perrexit, atque apud illos triginta et amplius annos industrius permansit?

Nos merito admiramus quod Vergilius sapienter de cultu apium descripsit, atque ad exemplum, in medium referimus quid eis prodesse quidque nocere poterit. Quis enim non meminerit eum monentem, ubi alvearia ponenda?

*Haec circum casiae virides et olentia late
Serpyla, et graviter spirantes copia thymbrae
Floreat, irriguunque bibant violaria fontem.*

Inter gentes, homines Dei omnia studiose tentant, omnia curant, omnia diligenter prosequuntur, ut animos indigenarum exculpant eorumque ingenium perquam accuratissime scriptis promant; et quo amore sint ipsis postea devincti et tota mente sint ipsis devoti.

Haec vero non turbatim adstant vel confusim, sed omnia sunt ita proposita ad

hospitum commoda, ut raptim quisque atque uno veluti oculo, res, quae ad Asiam pertineant, usurpet apteque perspiciat, et recte quae maxime delectant mente asse-qui possit.

Quo factum est, ut omnes uno ore rem optime commendent, et Commentarii rerum diurnarum, quos *politicos* vocamus, et qui de rebus praesertim religiosis vel superbo quadammodo ore aspernatur, vel fastidiosè leviterque attingunt, mutato more, frequenter et nobiliter de hoc certamine in Urbe scripserint, idque summis laudibus generose exornaverint.

Honoris ergo Londinense diarium memorabo, cui est nomen *Times*, quod, uti constat, etiamsi a Romana doctrina prorsus alienum, attamen amplissimis Missionariorum certamen laudibus ad caelum extulit, illudque candide praedicavit inter præclaræ Urbis monumenta quae visitentur dignissimum.

Quae quum ita sint, iam non dicam romane: Quod felix faustum fortunatumque fiat? Omnes enim uno ore, felici alite inchoatum esse adserunt, atque ad finem usque, Deo adiuvante, adclamantibus gentibus, progressurum esse confidunt.

At ubi exponitur?

Est apud amoena Vaticana viridia præceteris locus insignis, cui est nomen *Cavaedium S. Ioannis ad Pineam*. Ibi sunt ampla atque eximio artificio confecta lignæ tibernacula mirumque in modum disposita et commodo affabre studio, in quibus apte contineantur ut se se etiam atque etiam saepe visitantibus commendent. Quod alias et fusius.

Unum restat, quod Deus, opitulantibus Sanctis, a nobis omnem pravorum mentem arceat, et factionibus longe ablegatis, omnis peregrinus, Italiam sacram petiturus, in pacatam Urbem ovans invehatur.

I. B. FRANCESIA.

In obitu Francisci Xaverii Reuss
Sodalis e Congregatione SS. Redemptoris
in poësis latinae magisterio versatissimi
Epicedium

Almae fasciculus Romae nuperimus ictu
Me prope fulmineo perculit intimus;
Notitiam referebat enim mihi mortis acerbae:
Franciscus cessit, cui Pater ipse Reuss.
Abripuit subito morbus diabeticus, eheu!
Cultorem Latii carminis eximum.
Discipulus multis vatem reverebat ab annis
Emunctae naris caenobique decus.
Suavi libabam studio eius carmina in Almae
Adsidue Romae prodita ephemerede.
Contigit et quando aeterna me sistere in Urbe,
Doctum adii toties, corde fovente, Virum.
Plurima tunc genii assueti documenta Camoe-
[nis]
Gaudebat cupido sponte aperire mihi.
Unde ego iucunda tactus dulcedine, mentis
In sene mirabar vim juvenilis adhuc,
Occidit at victor certaminis Amstelodami,
Toto quod cunctis vatibus orbe patet;
Et precor, ut lauros, quos est, dum vixit, ade-
[ptus],
Laetetur palmis inseruisse poli.
Roma sed Alma nigris exi circumlita limbis;
Vatis Apollinei nam lyra fracta silet,
Quae numerosa piis te ornabat saepius hym-
[nis]
Augustum illustrans nomen ubique tuum.
Aemulus haud impar exsurgat, quoque vire-
[scat],
Eloquium Flacci Vergiliique potens!
Sic maiestatem redolens, Latiique vetustus
Sermo dabit colere et mystica rite loqui.
Tunc iterata recens, cathedra haec firmante
[magistra],
Iure Pii undecimi vota repleta forent!

Mediolani, V Nonas Martias 1925.

Sac. CAESAR MAMBRETTI,
Praep. Parochus S. Mariae ad Portam.

COLLOQUIA LATINA

Obsequia scholastica invicem praestita.¹

BERNARDUS, ANDREAS, FABIANUS, VINCEN-
TIUS, MARIUS, PAULUS, LUDOVICUS, CAE-
SAR, DONATUS, FRANCISCUS, HENRICUS,
GABRIEL, RODULPHUS *discipuli.*

BERNARDUS. Quid actum est in schola
postquam abieram domum?

ANDREAS. Interpretatus est magister
epistolas Ciceronis; deinceps dictavit ar-
gumentum scriptiorum hodie vertendum.

BERN. Quando autem reddendum?

ANDR. Perendie mane.

BERN. Iamne vertisti?

ANDR. Nondum etiam omnino; sed bo-
nam partem.

BERN. Dicta mihi, quaeso, vernaculum.

ANDR. Quaere tibi alium qui dicet;
nunc ego tibi non possum operam dare.

BERN. Cur non?

ANDR. Est mihi aliud negotium, idque
necessarium.

BERN. Nolo te urgere; sed saltem com-
moda mihi tua adversaria.

ANDR. Accipe, utere, ubi libet, modo
ne abutare.

BERN. Ne verere.

FABIANUS. Serione scribis, an tu nugas
agis, Vincenti?

VINCENTIUS. Evidem scribo serio; sed
quorsum id rogas?

FAB. Fuit quum elegantius scriberes.
En literas! Aequa scite gallus gallinaceus
scalperet unguibus.

VINC. Deest mihi calamus accommodus;
da mihi, obsecro pennam novam.

FAB. Non sic dantur mihi.

VINC. Nolo mihi dono des, sed commo-
dato.

FAB. Sunt mihi tantum duae.

VINC. Unam mihi commoda per amici-
tiam nostram.

FAB. Amicorum omnia sunt communia.
En tibi pennam, eamque imo cum longo
et fimo caule.

VINC. Reddam tibi statim quum scrip-
turam descripsero.

FAB. Nolo mihi reddas.

VINC. Quid igitur faciam?

FAB. Quidquid voles; a me enim tibi
dono datur. Age igitur, profer atramentum,
intinge calatum et periculum facias.

VINC. Exarabo nomen tuum, ut referam
gratiam.

FAB. Phuy! Et nunc lituras verius singis
quam literas.

VINC. Adhaeret fibrula aliqua vel flo-
culus.

FAB. Debuisses prius introspicere; nunc
saltem, si ita est, demas...

MARIUS. Quaeso, Paule, ut appares mihi
hanc haematitem.

PAULUS. Non habeo scalpellum scripto-
rium.

MAR. Petam mutuo a Ludovico.

PAUL. Vade.

MAR. Ludovice, da mihi mutuum tan-
tisper scalpellum tuum.

LUDOVICUS. Scilicet ut magister eripiat,
si te utentem deprehenderit.

MAR. Utar clanculum sub pallio.

LUD. Habe tibi: tamen tuo periculo.

MAR. Omne in me periculum transfero.

LUD. Hac lege a me auferes, ut, si pae-
ceptor te spoliet, persolvias pretium.

MAR. Omnino hac lege. — En scalpel-
lum, Paule.

PAUL. Heu! quam obtusum!

MAR. Age, expedi, priusquam magister
veniat.

PAUL. Utrum amas scribere? Cuspide
duriuscula an molliore?

MAR. Attempera ad manum tuam.

PAUL. Ego molliore uti soleo.

MAR. Habeo iam alteram haematitem
tenui cuspidem: para nunc mucrone cras-
siore.

PAUL. Faciam; tu autem ipse addiscas
artem parandi: incommodum est enim
alienam semper operam emendicare.

MAR. Tentavi frequenter; sed oleum
usque nunc et operam perdidi.

CAESAR. Quis commodabit mihi di-
midiatum chartae solium? Obsecro te, Do-
nate.

DONATUS. Habeo folium unicum; sed
ego ipse egeo.

CAES. Tibi alterum dimidium serva;
alterum dimidium sufficiet mihi.

DON. Revele ex codice tuo compacto
chartam vacuam.

CAES. Non fecero. Inde sensim compa-
ctio dissolvitur et liber membratim dis-
cerpitur.

DON. Sufficitne tibi hoc frustulum?

CAES. Hei! non capiet sex versus, ex
meis praelesterni.

DON. Scribe in utraque folii facie, et
duc versus densiores: quid necesse habes
tam magna interstitia relinquere?

CAES. Egone id facio? Vix intervallum
est ullum; nam literae sese utramque at-
tingunt. Eh vero! quid tu non instruis?
Nolim scribere ad exemplar tuum. En, ut
parvos ducis versus!

DON. Scribe seorsum, et tace.

FRANCISCUS. Estne tibi bonum atramen-
tum, Henrice?

HENRICUS. Cur id rogas?

FR. Ut mihi des aliquantulum de su-
perfluo.

HENR. Nunquam non tibi aliquid desit!
Dic, quid est discipulus sine calamo et
atramento?

FR. Quod miles sine clypeo et gladio,
fateor; sed in posterum instructus veniam.

¹ EX ANTONII VAN TORRE dialogis familiaribus pas-
sim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

Nunc dato mihi pauxillum in praesentem usum.

HENR. Sed atramentum meum instar limi crassum est; haeret in pennae crenis, nec defluit.

FR. Diluas aceto.

HENR. Non est mihi acetum ad manus.

FR. Cedo, ibo ad antlam: instillabo guttas aliquot aquae.

HENR. Periculum est ne charta perfluat.

FR. Quid refert? Non scribimus aeternitati.

HENR. Vah! Nimium infudisti. Vide, quaeso, quam dilutum: est instar aquae.

FR. Quale, quale erit mihi usui; infundas.

HENR. Porridge atramentarii cornu aperatum.

FR. Infunde plusculum.

HENR. Deprime gossypium calamo; alioquin redundabit atque effluet.

FR. Satis: quaenam est haec profusio? Plus dedisti mihi quam tibi retinueris. Habeo tibi gratias; referam quum et tu egebis.

HENR. Utere commodo tuo.

GABRIEL. Nemone arenam habet ad manum?

RODULPHUS. Habeo; sed perparum.

GABR. Oro te, scripturam meam consperge modico pulvere: invertenda est pagina; confundentur literae lituris.

ROD. Insere chartam bibulam.

GABR. In promptu non est mihi.

ROD. An pulverem abradam de pariete?

GABR. Nefas est scalpendo deturbare scholae parietes. Quid cunctaris? Insperge pauxillum de theca tua arenaria. Attentus es nimium ad rem nihil: arena quid est vilius?

ROD. Nihil; verum ad litus maris, ubi eius est copia. Tamen quia noster es, explica folium et excipe.

GABR. Referam vices quum tibi opus fuerit. Quod video? Iamne nunc descripsi integrum scriptionis argumentum?

ROD. Descripsi.

GABR. Utinam mihi essent articuli tam celeres! Evidem perquam tarde scribo.

ROD. Num potes dictantis vocem scribendo assequi?

GABR. Aegre admodum eoque magis quod prima mihi cura est ut bene scribam; proxima ut celeriter. *Sat cito si sat bene.*

ROD. Belle! Sed istam cantilenam magistro cane quum dictat...

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Interpolare - Alienis verbis, demendo, addendo literas (librum tabulam, etc) adulterare (corrumpere; vitiare).

Interpositor - Conciliator.²

Intitulare - Appellare (aliquem); Inscribere (librum).

Intitulatio - Titulus.

Intonacum - Opus tectorium.³

Intrinsece - Intrinsecus.

Intrinsecus (a, um) - Interior.

Intuitus - Adspectus; Respectus; Ratio.

Invalidus - Irritus; Non legitimus; Non idoneus; Non ratus.

Inventarium (facere) - Indicem conficere.

Inventio - Inventum.⁴

¹ Cfr. fasc. sup.

² Itaque: *Ex eius interpositione* - Eo conciliatore.

³ Hinc: Murum tectorio polire (expolire); Muro tectorium inducere (obducere). - Apud Vitruvium: Murum (parietem) trullissare.

⁴ *Typorum inventio* - Ars nova libraria codicibus multiplicandis. - *Telegraphi inventio* - Noyum inventum ad res de longinquu significandas. - *Iuxta inventionem atque directionem* - Ex ingenio praescriptoque. - *Festum inventionis S. Crucis* - Sollemnia ob memoriam inventae Crucis D. N. Iesu Christi.

Inverecunde - Impudenter.¹

Investire - Possessionem alicui dare; In possessionem aliquem mittere.

Invisibilis - Qui oculorum aciem (obtutum) effugit.

Involuntarius - Non voluntarius; Invitus.

Irate - Iracunde; Cum ira.

Irrationabiliter - Sine ratione; More rationis expertum.

Irrationalis. - Rationis exspers.

Irregulariter - Vitio, Vitio factus.

Irreligiosus - Ab omni religione alienus (remotus); Impius.

Irrequietus - Sollicitus; Laboriosus.

Iudicisom esse - Iudicio valere (praestare; pollere; excellere; abundare); Recte iudicare; Facultatem habere recte iudicandi; Inesse alicui magnam iudicij vim; Iudicij praestantia (vi; excellentia; subtilitate) praeditum esse; Optimo iudicio uti.

Iuramentum - Iusserandum; Sacramentum.²

Iurista - Iurisconsultus; Iurisperitus; Legum peritus.

Ius habere - Iure posse.

Justificare - Iustum declarare; A culpa absolvere.

Justificare se - Crimen suum diluere (depellere; dissipare); Noxa se purgare (eripere se); Innocentem se ostendere.

Justitiare - Morte multicare; Capitis

(Capitali) poena (suppicio) afficere; Capite plectere (punire).¹

Iuxta Ciceronem (et sim) - Ut est apud Ciceronem; Secundum Ciceronem; Ex Ciceronis sententia.

Labor - Ars; Artificium; Opus; Opificium.²

Laborare - Operari; Opus facere (efficere); Opere se exercere. - Ad opus (opera) exire (prodire; discedere).

Laborator - Operarius.³

(Ad proximum numerum).

I. F.

¹ Pro *Iustitiam facere*: Iustitiae partes explere; Ad legem normamque iustitiae sese conformare; Nihil a recto aequitatis cursu deflectere.

² Itaque *Labor perfectus*: Opus omni ex parte perfectum (perpolitum); Opus absolutum (omnibus absolutum numeris; perfecte absolutum); Opus omnes numeros habens. - *Domus laboris*: Ergasteria artificiis aperta. - *Domus laboris et correctionis*: Custodiarium ad pueros exercendos coercendosque. - *Domus laborum sericorum (et sim.) ad puellarum custodiam*: Domus in usum operis serici et ad puellarum tutelam. - *Laboris dies*: Dies profesti.

³ *Laborator creta*: Fictiliarius. - *Laborator musivus*: Musivarius; Musearius, - *Laborator aere*: Aerarius; etc.

VARIA

De quodam avaro.

Crumenam auro refertam amiserat avarus. Illam reperit villicus inops, qui unum de centenis aureis, quos sinu suo tegebatur, nummis, sibi exceptis, ad capitis operculum comparandum, ne hiemis asperitate rigere. Hisce compertis sordidus, illico ad hominem advolat, rogans ut, quod suum non esset, statim ille reddat. Paret momento rusticus, demisse simul candideque confessus, se gelu prope rigentem, nummum sacculo hausisse. Escanduit sentiendo pecuniae cupidus, subitaque elatus ira, ad hominem exclamat voce magna:

- Tu mihi pecuniam meam furatus es; marsupium de manu tua non recipiam, ni totidem aurei quotquot erant, antea mihi reddideris. - Eumque vocitans in iudicium arcessivit.

Utriusque iurgis auditis iudex, omnibusque perpensis, zonam digitis apprehendit atque ad petentem conversus:

- Tu ergo, - inquit, - nummariam themam centum aureos habentem perdidisti, nonne?

- Certo certius, - promptior ille.

- Atqui - reponit iudex, - ista novem supra nonaginta tantum habet; ad te igitur minime pertinet.

Et haec dicens, zonam homuncolo attribuit, qui illam invenerat.

Optima quidem sententia: immitis enim Crassus haud fuerat meliori sorte dignus.

Ex Schola mōrum Blancardii latine reddidit

H. IACOBELLI.

ANNALES

Nova de bellicis debitibus consilia.

In superioris mēnsis civilium eventuum recensione nostra, de recenti pecuniario foederatarum in Europa nationum conventu diximus, deque discrepantiis inibi exortis circa bellicum aes alienum invicem solvendum. Nova hodie de re agitata consilia recolenda sunt, eaque Churchilii, Anglici administri, qui immutatam pro singulis annis summam cuique solvendam proposuit, addita aequa ab unoquoque parte, pro singulorum acceptis ex Dawesii ratione; quae quidem summa tum minuenda esset, quum Germania, oeconomica virtute sua resumpta, largioribus solutioibus satisfactura foret debitum suis. Dictant ad huiusmodi consilia inter nationes simul disceptanda et alium conventum Londini proxime iri congregatum.

Interim vero legatorum foederatarum nationum coetus Lutetiae Parisiorum sedens, in examen revocavit iudicium a militibus procuratoribus emissum circa oboedientiam Versaliensi foederi a Germania praestitam; quae, contra, violata ita esset, ut dici liceret iuvenes omnes bello paratos in Germania ipsa etiam nunc haberent...

**

Turcas inter et Graecos discrimina.

Quum Turcae Byzantio expulerint Graecorum patriarcham, Constantinium nomine, Graeci, tamquam gravi iniuria affecti, acriter in Angorae gubernium conquesti sunt. Res eo processerunt, ut iam de novo bello praedicaretur, nunciique vulgata sint de militari foedere Graeciam inter et Jugoslaviam in Turcas. At vero, et opportune quidem, Nationum Societas intervenit, atque discrimen sibi iudicandum assumpsit.

Paucis diebus post, Turcarum respublica novis difficultatibus occurrit, tum ob seditionem in Curdistan regione obortam, tum ob administratorum suorum dissensiones; quibus factum est ut administratorum collegio, cui Fethi-Bey praeverat, aliud suffictum sit, praeside Ismet-Pacha.

**

Funera.

In Svedia vita functus est Branting, collegio administratorum praepositus, vir doctus et popularis, qui magnum sui desiderium reliquit.

Sed vehementius conqueruntur Germani, qui necopinato morbo breviter assumptum viderunt Ebert, primum novae reipublicae praesidem, ex cuius prudenti atque sapienti consilio victus fuerat insanus evertendarum omnium rerum illorum furor, qui Germanicam civitatem ad Rus-

sicae formam convertere contendebant. Vir in omnes obsequens, omnium observantiam sibi conciliaverat.

Comitia ad novum reipublicae summum magistratum eligendum die xxix huius mensis Martii fient.

POPLICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Redit in scenam - et salvum advenisse gaudeo - Anonymus ille meus, hodie suauor, ne tricis et iocationibus nimiam impendam operam hoc iubilari anno poenitentiae adsignatum, atque praesertim quadragesimali hoc tempore; ut autem opera sua mihi succurreret, nonnulla excerpta a parum cognitis latinis scriptoribus, quae ad rem conferrent, mihi offerebat. Gratias ego clarissimo viro et habeo et reddo, tum ob eius consilia, tum etiam - ecquid taceam? - ob insperatum auxilium. Si enim ille sciret quantum laboris necesse mihi sit, ut singulis mensibus qualiacumque haec frustula componere valeam!... Morem itaque libertissime ei geram; ei, aliisque, si qui fuerint, optimis, quos adiutores mei validissimi ad rem accessuri sint.

Erit igitur hodiernum argumentum **de abstinentia**, quod Anonymus meus exceptissime affirmat a vita S. Elisabeth, a Perpiniano, Sacerdote e Societate Iesu, descripta:

Abstinentia - inquit - est veluti fidissima nutrix integritatis, firmissimum praesidium salutis sempiternum, quaedam quasi arx munitissima cum omnibus vitiis pugnare cupientium, et fortissimorum Christi militum clausum ad omnes aditus castellum; quod qui tenuerunt uti oportebat, facile fuorem tetricorum hostium eluserunt. Reprimit enim corporis libidi-

nes, tuetur et custodit castitatem, avocat mentem a curis vilissimis fluxarum rerum ad divinas et aeternas contemplandas convertit; diminuit de onere, quo illa deprimitur ad terras; auget cursus celeritatem in sempiternam illam domum; magnifice sentientes et loquentes de se compescit; submisso se gerentes et sui cognoscentes excitat; superbiam et contumaciam contundit; alit animi submissionem et modestiam; satisfacit Deo de peccatis et maleficiis admissis; in posterum ne plura committantur obstat; offenditionem illius magni Patris, si quam habemus, delet; si quam timemus, vitat; corporis valetudinem sustentat; mentis sordes eluit; stultam et scurilem loquacitatem repudiatur; sobriam et moderatam semper orationem amplectitur; denique, ut omnia paucis comprehendendam, omnium vitiorum fluctus a nostra pernicie depellit; pectus omnium virtutum moderatione tranquillat; inferos exterrit, caelestes recreat; placat mundi huius fabricatorem et scelerum vindicem severissimum.

Ita ille; at iam pridem Paulus ad Corinthios (I, 9): « Omnis qui in agone contendit, - scripsit - ab omnibus se abstinet, et illi quidem ut corruptibilem coronam accipient; nos autem incorruptam ». Et infra: « Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aërem verberans. Sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte quum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar ».

**

Abstinentiam autem comitatur **Ieiunium**: de quo mihi liceat - viden, Anonymus, me tibi auscultasse? - verba aliquot hic addere, ex Chrysostomi Oratione III in profectione Flavii episcopi:

Quemadmodum - aiebat - hyeme præterita et aestate apparente, nauta quidem navigium deducit, miles arma detergit, equumque ad bellum parat; agricola acuit

falcem; viator fiduciae plenus novum iter aggreditur; et ad certamina pugil expositiatur et nudatur; sic et nos ieiunio, tamquam aestate quadam spirituali apparente, et arma tamquam milites abstergamus; et falcem acuamus tamquam agricolae, et tamquam naturae contra undas, contra absurdorum cogitationes nos opponamus, et tamquam viatores rectum iter apprehendamus, tamquam pugiles ad certamina spoliemur. Exue vitae negotia, et athleta factus es; indu arma spiritualia, et factus es miles. Sis agricola; excole animam tuam et spinas excinde; semina verbum pietatis, pulchras disciplinae planitas insere et cum multa diligentia repastina. Acue falcem tuam, quam per crapulam hebestasti, acue per ieiunium. Sis viator, aggredere iter in caelum ferens asperam et angustam viam; attinge et ambula. Ubi enim via angusta, magnum impedimentum est carnis ex crapula obesitae. Absurdæ undas concupiscentiae reprime, repellere improbarum hyemem cogitationum, salva scapham, multam ostende peritiam, et factus es gubernator. Horum omnium nobis magister ieiunium est, medicina est ieiunium. Sed medicina, licet millies utilis, per utentis imperitiam inutilis saepe fit. Etenim nosse oportet, et tempus, quo ipsam imponere opus sit, et ipsis medicamenti qualitatem et corporis temperiem suscipientis, regionis naturam, anni tempus, et congruum victum, et multa alia; quorum si quodlibet praetermissum fuerit, reliquis omnibus nocebit. Si autem, ubi corpori mederi oportet, tanta nobis opus est diligentia, multo magis animam curemus, et cogitationibus medeamur; omnia scrutari et cum omni sedulitate considerare necesse est.

Quale igitur erit verum nobis ieiunium? Auctor in Oratione XVIII sequenti clare indicat: « Laetemur quando etiam profectibus ieiunium egerimus, ut ipso transacto, fructus ipsius effulgeat; etenim hy-

mis lucrum tunc maxime demonstratur, quum illa praeteriit. Namque vernantes segetes, et solum, ac fructu affluentes arbores, per ipsum adspectum clamant utilitatem sibi ex hyeme factam. Hoc et in nobis pariter fiat; etenim pluviis continuis et crebris in hyeme per ieiunii tempus potiti sumus continuam haurientes doctrinam, et semina suscepimus spiritualia, et deliciarum spinas abscidimus ». Itaque (Serm. XVI) « si alius dicat: Istam ieiunavi quadragesimam, tu dic: Inimicum habebam et reconciliatus sum; habebam detrahendi consuetudinem et destiti; iurandi te nebar usu, et mos improbus mihi resolutus est... ».

**

Et nunc Subalpini nostri **monentem gallum** audiamus:

Audi quid restat dici curiosius,
Ni sim molestus! Omen avertat Deus!
Summo mane diligens a somno excito
Gallinas, exeant ut cito a cavea:
Egredior tamen gallus ipse prior,
Deoque gratias pro nocte graccito.
At at sub vesperum, ne qua restet foris,
Morosas pello summa diligentia:
Ingredi cupio ipse semper ultimus,
Scio nam possit pravum quid consilium!
Si quando lautas epulas invenio,
Licet vorandi ferveam cupidine,
Ferar natura saturare guttura,
Frugalior tamen bono pro familiae,
Nec unum patior sumere frustulum.
Clamosus advoco pullos sollicitus,
Qui mecum dividant divina munera;
Ipsis quin imo dereliquo saepius
Quidquid forte occurram per viam dulcissimam
Saepe dans ceteris, ieiunus maneo...

Suos sic pater excitet domesticos,
Simul Deo fundat preces diluculo,
Exemplum se se praebat patientiae.
Cibos acervo resumat de medio,
Prius nil sibi nec coquatur purius;
Suis quid boni donet sed domesticis.

Heu! vino nunquam nimius indulgeat!
Depellat improbam de domo ingluvem,
Et quisque gaudeat quod necessarium.
Turpis sic egestas pelletur longius,
Erit Dei numine rerum abundantia.

**

Iocosa.

Tuccio PATER:— Memento, fili mi, multa in nostra vita esse, quae multo magis valent quam aurum.

Tuccius: — Sit; sed tamen auro emuntur.

Tuccius amico cuidam suo, qui eum de aetate percontaverat: — Atque tu quot numeras annos?

— Duodecimum proxime explevero.

— Scilicet, qua die?

— Natus sum die vigesima nona Februarii...

— O te felicem, qui annorum numero unum additis quarto quoque anno tantum!

**

Aenigmata.

I.

Fortis venator peragrabam devia saltus;
Nunc rutilum caeli sum decus astriferi.
Principium muta; divinus fio poëta,
Quem delphin quondam fluctibus eripuit.

II.

Rite lego: in silvis praestat, perstatque vi-
gore. Si lego retrorsum, virginis ornat ora.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Navis, Avis, Vis, Is; 2) Pica, Spica.*

IOSFOR.

Libera a pittaciis responsa.

Sac. Dri. ALEX ... BERS ..., *Placentiae*. — Accepimus, tibique gratias referimus.

Rev. p. EM ... IO ..., *Vici*. — Fasciculum mens. Iulii 1924 tertio ad te misi, atque spero futurum fuisse ut tandem aliquando ad te

pervenerit. Novae tuae litterae his diebus nobis allatae sunt: valde dubito cursus publicus morbo aliquo istic labore.

Cl. v. PH ... REB ..., *Rheinpfalz*. — Pecunia sufficit. Ut valetudo tua optime restituatur ex animo tibi ominor.

Cl. v. ANT ... BA ..., *Czewinskii*. — Novus Ruspantini certaminis prospectus proxime edetur eumque in nostris paginis latine redditum vulgabimus. De illo argomento recentiora opera prorsus ignoro.

Rmo. v. LEON ... PER ..., *Monte Regali in Canada*. — Pro humanissimis litteris et syngrapha in iis inclusa amplissimas grates reprehendimus. Ecquando Roman redibis? An res mutatae sunt? Te vehementer exspectamus.

Rev. v. P. G. MENC ..., *Modoetiae*. — Omnia accepimus, gratias habemus, tibique morem geremus.

Cl. v. MICH ... J. GO ..., *Baltimore*. — Fasculos mens. Ianuarii et Februarii ad Lis... misimus. Syngrapha vero, quam nunciabas, usque ad hodiernum diem (Idib. Martis) minime nobis delata est.

A. SECRETIS.

Libri recens dono accepti.

Can. Prof. Avv. ROSARIO FIAMINGO. *Giubileo universale dell'Anno Santo 1925*. — Ven. apud Auctorem Romae (Via Urbana, 12) pro Italia libell. 10; extra Italiam libell. 15.

Norme pratiche o Veni mecum del pellegrino per l'acquisto del Giubileo nell'anno santo 1925. — Romae edid. Desclée et Soc., 1925. — (Ven. lib. 0,75).

FRANCESCO SOFIA ALESSIO. *Spes Virgiliana*, traduzione di Duilio Zuanelli. — Valdobiadene ed. off. Bronca, MCMXXIV. (Extra commercium).

ANTONIO LUPI. *Tavola di analisi logica della proposizione latina*. — (Apud eundem, in oppido Præ ad Genuam, ven. lib. 0,20).

Dr. JOSEPHUS FORNARI, *Moderator, Sponsor*.

PANCRATIUS

[3]

Actio dramatica FRANCISCI WIELAND – (Latine reddidit *Andr. Haberl*)

SCENA II.

CORVINUS et PANCRATIUS,

PANCRATIUS. Corvine, salve! (*Et quam ille taceat*). Cur tu vultu tam torvo es?

CORV. Cur? Quia in schola hodie tibi placuit et me, aliosque te et maiores et meliores declamatione expungere. Magna, hoc mihi crède, mihi mota ira est, quum tu in me contemptibiliter vertis oculos et audio verba, quorum te tandem poenitebit.

PANCR. Pro certo habe, nihil unquam me fecisse, quo tuum vulnerarem animum, neque unquam ego me superiorem meis existimavi sociis. Nihil, nihil est, cur adeo turberis animo.

CORV. Est etiam aliud quodpiam tecum mihi negotium. Meum patrem Urbis praefectum esse neveris: quaedam igitur mature scit res, quae te quoque tangant. Hoc habe dictum tibi, ignavissime capititis asini adorator.

PANCR. Si molestus fui, Corvine, ignosce, composita ut pace te relinquam (*Vult abire*).

CORV. (*illum retinens*): Non cum pace tu hinc abibis. Te ego odi ex unguiculis et semper te mea persecuetur ultio. (*Signum vigiliae*). Approperant vigiles; dolendum sane!... Perfer igitur hocce pignus futuri quoque odii! (*Impacta Pancratio alapa, abit*).

PANCR. Da robur, o divine mei custos! Nonne vides quantum perturbetur mihi animus, quam mihi ardeat?... Sed Deus sit Corvino propitius, ut ego quoque illi ex animo ignosco... Haec vere acerrima fuit vitae meae decertatio; neque unquam antea caro in me

atque sanguis tanta subiere vehementia! Obtunde, Domine, in posterum!

SCENA III.

SEBASTIANUS cum QUADRATO et QUATUOR MILITIBUS – PANCRATIUS – CORVINUS *ascutans ad laevam proscenii*.

SEBASTIANUS. Tu hic, Pancrat? Salve!
PANCR. Sebastiane, salve!

SEBAST. Quadrate, duc custodes ad palatium! (*Ad Pancratium*). Emoto te video esse animo, mi puer: quid est factum?

PANCR. Parva tantum verborum contentio.

SEBAST. Contendendum verbis? Quocum, quaeso? Quis iniuriam intulit?

PANCR. Nemo iniuriam. A Corvino mihi gratum factum est, ut nunquam gratius.

SEBAST. A Corvino? Qui?

PANCR. Puer misellus quidem, sed minime improbus, dum ego ad antistitem propero, fit obviam. Statim, in schola quod meis esset lacesitus moribus, convicia in me ingerit. Male, opinor, rem nescio quam interpretatus, pugno petiti faciem. Sed nobili est animo; quem ego Christo adiunctum velim!

SEBAST. Corvinus in tuum invictus est vultum? Plus quam errorēm ego, puer, timeo; cave!

PANCR. Cui ego aetatem omnem habeo gratiam. Sed etiam maiores gratiae debentur Deo, quod per eum occasionem fecit coercendi motum animi. Ah! Tumultu non leni perturbabatur! Ne posthac tantam caro et sanguis vim faciant!

CORV. (*Submisso*): O ignavum!
(*Ad proximum numerum*).